

ЛІТЕРАТУРА

1. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 р. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 46–47. Ст. 280.
2. Про затвердження Типового договору оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2004 р. № 220. Урядовий кур'єр. 2004. № 50.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3. Ст. 27.
4. Лісовий кодекс України від 8 лютого 2006 р. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 21. Ст. 170.
5. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 36. Ст. 340.
6. Екологічне право України: підруч. для студентів вищ. юрид. навч. закладів / за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Харків: Право, 2005. 384 с.
7. Колбасов О.С. Теоретические основы права пользования водами в СССР. Москва: Наука, 1972. 228 с.
8. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 2 вересня 2005 р. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 48. Ст. 483.
9. Екологічне право України: підручник для студентів / за ред. В.К. Попова, А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001. 479 с.
10. Краснов Н.И., Иконичкая И.А. Процессуальные вопросы советского земельного права. Москва: Наука, 1975. 150 с.

УДК 349.6:349.422

ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ОБГРУНТОВАНOSTІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В ОРГАНІЧНОМУ ГОСПОДАРЮВАННІ

LEGAL MATTERS ON THE ECONOMIC GROUNDS OF USE OF NATURAL RESOURCES IN ORGANIC ENVIRONMENT

Піддубна Д.С., к.ю.н., завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін
факультету № 3
Донецький юридичний інститут
Міністерства внутрішніх справ України

Дослідження розкриває експортний потенціал української аграрної продукції та сировини, окреслює міжнародні нормативно-правові вимоги, характеризує ринок товарів і його сегментний поділ за країнами-виробниками, визначає види природних ресурсів, які підлягають використанню. Правове висвітлення економічної обґрунтованості має базуватися на комплексному та системному підході до нормативно-правового регулювання використання природних ресурсів в органічному господарюванні.

Ключові слова: природні ресурси, органічне господарювання, економічна обґрунтованість, міжнародний ринок, торгівельна діяльність.

Исследование раскрывает экспортный потенциал украинской аграрной продукции и сырья, определяет международные нормативно-правовые требования, характеризует рынок товаров и его сегментов, разделяющихся по странам-производителям, определяет виды природных ресурсов, подлежащих использованию. Правовое освещение экономической обоснованности должно базироваться на комплексном и системном подходе к нормативно-правовому регулированию использования природных ресурсов в органическом хозяйствовании.

Ключевые слова: природные ресурсы, органическое хозяйствование, экономическая обоснованность, международный рынок, торговая деятельность.

The scientific work reveals the export potential of Ukrainian agrarian products and raw materials, contains the definition of international legal requirements, provides a description of the existing market of goods and its segmentation by producer countries, defines the types of natural resources that are to be used. The legal coverage of economic feasibility should be based on an integrated and systematic approach to regulatory and legal regulation of the use of natural resources in organic farming. Its implementation should be ensured through the application of the principle of rational use of natural resources. After all, it is precisely this principle that combines economic and environmental components. The emergence of social relations and, in the future, will form the subject of legal regulation. International trade not only involves direct participation in trade relations, but also requires the implementation of a number of requirements, both economic and legal. Ensuring profitability solely by focusing on the sale of raw materials or products in the domestic market is not the right direction. The manufacturer must be provided with a market of sales, which is a determining criterion for the pursuit of one or another type of activity. The existing market is the key to the profitability of economic activity. The complexity of access to the international trade market creates requirements for participation in this state and the inclusion of such a vector in the state policy of economic and legal development of the country. This achievement is possible through the development of concepts and plans for the implementation mechanism in Ukraine. The indicated informativity should be carried out not only through direct coverage of the economic and legal component, but also taking into account social, educational, psychological, cultural values. Only systematic, and most importantly reorientation of values, should be the basis for ensuring the preservation and restoration of natural resources. Ukrainian natural resources are a priority in ensuring the economic stability of the state and its inhabitants.

Key words: natural resources, organic management, economic substantiation, international market, trade activity.

Актуальність дослідження. Органічне господарювання – сучасний, затребуваний часом напрям діяльності людини, який набуває поширення не лише в Україні, а й на міжнародній і європейській арені. Органічне господарювання охоплює значний комплекс засобів у процесі виробництва. Ці засоби й елементи різняться залежно від суб'єктного складу та безпосереднього об'єкта здійснення такого виробництва. Відомо, що метою будь-якої діяль-

ності є отримання прибутку, тобто мають бути позитивні показники економічної обґрунтованості. Таке функціонування повинно забезпечуватися комплексом чинників.

Залежно від розробленості та реалізації визначатиметься практична сторона доцільності вивчення, аналізу, систематизації предмета дослідження. Економічна обґрунтованість у будь-якій діяльності має супроводжуватися правовими нормами, які будуть спрямовані на

закріплення, чітке визначення та стабільність у сфері планування, здійснення та подальшого розвитку окресленої діяльності. Це свідчить про практичне значення обраної тематики дослідження.

Безпосередньо питання органічного виробництва піддавалися вивченню вченими-правниками та вченими-економістами, зокрема такими, як О.А. Бужин, Н.М. Вдовенко, А.П. Гетьман, В.М. Єрмоленко, С.М. Каленська, І.І. Каракаш, С.М. Кваша, Ю.Є. Кирилов, Т.О. Коваленко, В.М. Лісовицький, Н.П. Новак, О.С. Резнікова, В.П. Черній, В.Ю. Уркевич, С.О. Юшин та ін. Але ще не було здійснено розмежування використання природних ресурсів в органічному господарюванні й економічної обґрунтованості кожного з них через розробку нормативно-правових положень. Це і визначає мету дослідження – розгляд у комплексному підході правових питань через економічну сторону використання природних ресурсів в органічному господарюванні.

Результати дослідження. Органічне господарювання – напрям діяльності, який не лише надає людині якісні продукти харчування, сировину, але й не передбачає від такої діяльності негативного впливу на навколишнє природне середовище, у т. ч. і на природні ресурси. Існує ряд вимог до самих природних ресурсів, які підлягають використанню в органічному господарюванні. Тобто, відбувається взаємодія між складниками процесу виробництва органічної продукції та складниками навколишнього природного середовища.

Поміж таких складників можливо визначити: земельні ресурси, водні ресурси, повітря, рослини та тваринні ресурси, ягоди, комахи, гриби тощо. Перш ніж ставити питання правового регламентування їхнього безпосереднього використання у господарській діяльності, необхідно розглянути їх економічну складову частину, адже окреслена діяльність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. За його відсутності існування такого виду діяльності ставиться під питання, а отже, відпадає і потреба нормативно-правового регулювання.

Окрім того, зазначений вид діяльності з огляду на його експортний потенціал зобов'язує розглянути позиції, за якими врегулювання відносин має здійснюватися із розглядом участі держави, яка має враховувати вимоги внутрішнього та зовнішнього ринків, забезпечувати підтримку ряду інвестиційних проектів, здійснювати політику щодо експорту виготовленої продукції, захист внутрішнього ринку від імпортованої продукції, забезпечення пільгових режимів для певних видів діяльності. Зазначені елементи відрізнятимуться залежно від об'єкта відносин.

Економічна обґрунтованість використання природних ресурсів пов'язана і з правовою формою суб'єкта господарювання. У цьому напрямі позитивним для України упродовж 2017–2018 рр. було зародження, становлення ряду оновлених суб'єктів, що є представниками малого та середнього класу у сфері органічного господарювання, а в деяких випадках таке виробництво почали запроваджувати і юридичні особи. Залежно від такого суб'єктного складу розмежуватимуться види природних ресурсів, які підпадають під використання відповідними суб'єктами, а це означає автоматичне визначення правового режиму щодо них. Також потрібно враховувати, що вираження правових складників економічної обґрунтованості використання природних ресурсів в органічному господарюванні необхідно здійснювати через аналіз можливих видів кінцевої продукції, її експорту і внутрішнього ринку реалізації. Окрім того, світова потреба в органічній сировині та продукції зростає, а отже, українським виробникам і постачальникам необхідно привести свої дії, критерії та вимоги до об'єктів поставки у відповідність до визаних вимог.

Для прикладу: «Єгипетський оператор GASC сьогодні планує придбати щонайменше 55–60 тис. т м'якої борош-

номельної пшениці з поставкою протягом 20 лютого – 10 березня, що стане новим індикатором цін на європейське й американське зерно. На тендері, оголошеному японським імпортером MAFF задля купівлі 95,944 тис. т пшениці з поставкою в лютому-березні, будуть змагатися австралійська, канадська й американська борошномельна пшениця. Європейські трейдери сподіваються, що французька пшениця переможе на тендері в Алжирі, який у сезоні 2018/19 придбав 80% експортованої з Франції м'якої пшениці. Шанси на перемогу посилює повернення в грудні судна аргентинської пшениці через невідповідність якості. Туніс планує придбати 100 тис. т пшениці твердих сортів із поставкою в лютому-березні. Трейдери очікують активізації експорту американської пшениці після зростання цін на причорноморське зерно, що сприяє спекулятивному зростанню котирувань на біржах США. Березневі котирування на пшеницю виростили: на 0,37 \$/т до 190,24 \$/т на м'яку озиму SRW-пшеницю в Чикаго, на 0,74 \$/т до 185,55 \$/т на тверду озиму HRW-пшеницю в Канзас-Сіті. Проте подешевшала на 0,28 \$/т до 208,42 \$/т тверда яра HRS-пшениця в Міннеаполісі. В Україні активний експорт кукурудзи посилює логістичні проблеми в портах. Подекуди не вистачає місткостей для перевалювання пшениці, тому трейдери змушені піднімати ціни на пшеницю задля залучення необхідних обсягів у портах» [1]. Із цього випливає, що світова торгівля – це не лише потреба у якості продукції, а й певний ризик, який проявляється через допуск до ринку збуту, наявність квот, конкуренцію цінової політики, правила біржової торгівлі та вимоги біржової торгівлі загалом, перевагу постачання і т. д., і задля успішної діяльності усе це потрібно враховувати і щоразу проходити через такий механізм. Окрім того, правовий механізм супроводжується і відповідними правовими нормами. Враховуються також і права свідомість, знання міжнародного торговельного права, митного та фіскального нормативно-правового супроводу, економічне вираховування діяльності та шляхів поведінки, правил біржової торгівлі, економіко-правове забезпечення діяльності безпосередньо суб'єкта та врегулювання усіх відносин, що виникають.

Увага до зазначених позицій пояснюється і тим, що «Україна увійшла до п'ятірки лідерів серед країн, із яких до ЄС надходить імпорт сільськогосподарської продукції. Відповідні дані оприлюднені сьогодні Єврокомісією у дослідженні щодо стану торгівлі сільськогосподарською продукцією за станом на жовтень 2018 р. Найбільш важливими напрямками, звідки до ЄС надходить сільськогосподарський імпорт, за минулі 12 місяців залишаються Бразилія (12,0) та США (11,5), за якими йдуть Китай, Аргентина, Україна, Швейцарія, Туреччина та Індонезія, – на кожну з цих країн припадає від 4,4 до 5,5 млрд євро. <...> Водночас Україна посіла перше місце за темпами зростання сільськогосподарського імпорту з країн ЄС. <...> Україна посідає 16 місце серед 20 найважливіших напрямків європейського експорту сільськогосподарської продукції з показником у 2 млрд 22 млн євро, що на 15,6% більше, ніж у відповідний період 2016–2017 рр.» [2].

На підтвердження того, що міжнародний бізнес – це ризик, стратегія, врахування ряду вимог, можливо навести ситуацію із налагодженням співробітництва щодо ринків свіжих яблук з Індією. «Після того, як Індія заборонила імпорт яблук із Китаю, США став ключовим постачальником свіжого десертного яблука на ринок Індії. За даними East Fruit, у сезоні 2017/18 Індія імпортувала 279 тис. т яблук, із яких 55% було завезено з США. Близько 18% яблук або 50 тис. т було імпортовано з Чилі, що зробило цю країну другим найбільшим постачальником яблук в Індію. На третьому місці розташувалася Нова Зеландія з 25 тис. т або 9% всіх поставок яблук. Проте нині існує загроза того, що Індія введе «захисні» мита на імпорт яблука з США у відповідь на введення

американцями імпортичних мит на сталь з Індії. На думку аналітиків FAS USDA, імпорт яблук в Індію в сезоні 2018/19 знизиться на 9%, до 230 тис. т, а імпорт груш – на 4%, до 14 тис. т. USDA також зазначає, що виробництво яблук в Індії виросте в цьому році відразу на 19% через сприятливі погодні умови і складе 2,3 млн т. Більшість яблуневих садів Індії нині застарілі – їм у середньому 30–35 років. Фермери використовують малоєфективні технології вирощування, які призводять до низької врожайності і невисокої якості продукції. Переважно в Індії вирощуються яблука сортів Ред Делішез (Red Delicious), Роял Делішез (Royal Delicious) та Річ Ред (Rich Red). Іншими словами, виробляються переважно червоні сорти яблук, і вирощуються вони в передгір'ях, де клімат дозволяє це робити. Однак ці регіони виробництва знаходяться порівняно далеко від основних центрів споживання, що в сукупності з низькою продуктивністю, поганою інфраструктурою і дорогою логістикою робить місцеве яблуко не дуже конкурентним» [3]. Наведене визначає і наявність географічних і кліматичних умов для вирощування відповідної продукції. Міжнародна нормативно-правова база передбачає розробку національного нормативно-правового законодавства з урахуванням національних інтересів, географічного розміщення тощо. Таким чином, для України наявні усі підстави для такого включення.

Варто зазначити, що зі скасуванням відшкодування ПДВ при експорті сої відбулося нарощення експорту продуктів переробки – соєвого шроту й олії, з 01 березня 2018 р. скасовано відшкодування ПДВ при експорті сої та соняшнику всім експортерам за винятком безпосередніх виробників; щодо ріпаку такі вимоги набудуть чинності з 01 січня 2020 р. [4]. Не лише сировина, а й продукт її переробки розпочинає свій шлях на міжнародні ринки. Це супроводжується рядом системних елементів, починаючи від створення робочих місць, переробки і т. д. і закінчуючи продукцією, яка підлягає реалізації за іншою ціновою політикою, ніж сировина.

В Україні через ряд економічних дій із боку держави відбуваються зміни щодо можливостей здійснювати міжнародну торгівлю. Так, із припиненням відшкодування ПДВ при експорті олій експерти говорять про продаж соняшникової олії в пляшках ємністю до 5 тис. см³. Саме це введення призведе до «скорочення експорту соняшникової олії, що надасть підтримку світовим цінам на олії загалом; скорочення прибутку олійно-жирових підприємств на тлі низьких цін на рослинні олії на світовому ринку; зростання прибутковості, а значить, виробництва й експорту бутильованої олії, що можна оцінювати як позитивний момент, оскільки йдеться про виробництво товару з більш високою доданою вартістю; посилення позицій України на світовому ринку рафінованої та бутильованої олії. Зараз Україна займає перший рядок рейтингу виробників і експортерів соняшникової олії, але «пасе задніх» у області рафінованої і бутильованої олії; інвестиції в модернізацію підприємств, оскільки нині потужності з рафінації та бутілювання в Україні недостатньо розвинені» [5].

Враховуючи погляди експертів у сфері органічного садівництва, слід звернути увагу на таке: «тріюку найпопулярніших сортів очолюють Гала (18,8%), Голден Делішез (14,4%) і Джонаголд (10,5%). <...> В Україні органічні сади займають 7% від загальної площі (2 500 га). Валова частка з них – дикорослі, яблуневих садів на карликових і напівкарликових підщепах – 500 га. Органічні яблука вирощують у нас і в реанімованих високорослих садах, із яких можна отримати 5–7 т/га, але урожай зазвичай іде на переробку. Також дедалі більше насаджують нові інтенсивні сади, тут продукція переважно товарна, й урожайність отримують по 40–45 т/га» [6].

Здійснення розвитку будь-якого напряму виробництва через підтримку держави повинне включати насичення ринку відповідним видом продукції, з обов'язковим при-

оритетом інтересів власних виробників. Однак до такої позиції потрібно ще прагнути, адже за 2018 р. Україна наростила імпорт сирів: «Імпорт сирів у натуральному вираженні збільшився на 37,1% порівняно з 2017 р. – до 13,72 тис. т, у грошовому вираженні – на 41,8%, до 66,81 млн доларів. Водночас експорт сирів з України за минулий рік скоротився на 7,8% – до 8,34 тис. т, у грошовому вираженні – на 5,3%, до 30,8 млн доларів. Найбільше сирів Україна експортувала в Казахстан – 42,8%, Молдову – 28% і Єгипет – 11,3%. Імпортувала цю продукцію переважно з Польщі – 31%, Німеччини – 23,7% та Франції – 15,6%. Крім того, ДФС повідомляє, що експорт вершкового масла з України за минулий рік залишився на рівні 2017 р. і становив 30,38 тис. т, у грошовому вираженні – 128,6 млн доларів. Україна поставила 21,1% виробленого масла в Марокко, 11% – Нідерланди, 10,6% – Туреччину. Імпорт в Україну вершкового масла в 2018 р. становив 1,1 тис. т на 7,47 млн доларів, тоді як у 2017 р. – 0,75 тис. т на 4,47 млн доларів. Експорт молока і вершків (згущених) у минулому році знизився на 24,1% – до 35,55 тис. т. Україна поставила згущених молока і вершків на 59,19 млн, що на 26,5% менше, ніж в 2017 р. Імпорт цієї групи товарів у 2018 р. зріс на 38,6% – до 2,36 тис. т (5,71 млн доларів)» [7]. Подібна ситуація з імпортом склалася з огірками: «У минулому році імпорт огірків на український ринок як у грошовому, так і в натуральному вираженні виріс майже на 40% порівняно з результатами 2017 р. Так, Україна закупила на зовнішніх ринках 12,6 тис. т огірків на загальну суму \$ 8,9 млн. Для порівняння, в 2017 р. імпорт огірків в Україні зафіксовано на рівні 9,2 тис. т або \$ 6,5 млн. Головним постачальником цієї продукції на український ринок традиційно виступила Туреччина, на частку якої припало майже 95% від загального імпорту. Однак водночас аналітики УПОА підкреслюють, що експорт огірків з України в 2018 р. також збільшився. Україні вдалося реалізувати на зовнішніх ринках 4,4 тис. т цієї продукції, а це на 5% перевищує показники 2017 р. У грошовому ж еквіваленті експорт українських огірків зріс ще істотніше – на 17% і склав \$ 5,2 млн, причому понад 60% поставок припало на Польщу. Друге місце з часткою в 17% – за Білоруссю» [8]. Напрямом імпорту визначається і ринок пальмової олії в Україні: «У 2018 р. Україна встановила черговий рекорд з імпорту пальмової олії, поставивши 220 тис. т цієї продукції на внутрішній ринок. <...> Зокрема, у грудні 2018 р. було імпортовано пальмової олії: з Індонезії – 4,2 тис. т; з Малайзії – 5,2 тис. т; зі Швеції – 96 т; з інших країн – 213 т. На експорт з України у 2018 р. було поставлено всього 3 тис. т цієї олії» [9].

У плані імпорту потрібно враховувати український потенціал щодо перелічених об'єктів, а з боку держави має забезпечуватися всілякий захист власного виробника та сприяння його розвитку. «На Черкащині місцеві мешканці відкрили кооператив із розведення кіз. Відтак півтори сотні мешканців утримують 200 кіз. Раніше село називали безперспективним, а кількість його мешканців швидко зменшувалася. Нині ж там розвивається не лише тваринництво, а й виробництво сиру. Вперше за багато років тут з'явилися нові робочі місця <...> Продукція сертифікована та продається на столичних ярмарках за ціною від 150 до 300 грн. Усі податки – в бюджет села. Місцевий староста радіє такому розвитку населеного пункту та сприяє виділенню господарям землі для ферми та пасовиська. Таким чином, з'явилися робочі місця. А односельці, які в кооперативі не працюють, дивлячись на успіх сусідів, завели собі кіз та корів і тепер продають молоко кооперативу» [10]. Зазначене є яскравим прикладом потреби поширення кооперативів в Україні, що сприятиме відновленню сіл, а не їх вимирінню та відтоку людей – робочої сили – за кордон.

Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом автоматично визначає приведення норма-

тивно-правової бази України до європейських стандартів чи т. зв. здійснення уніфікації української законодавчої бази. Така уніфікація сприяє і підписанню ряду угод, серед яких варто відзначити Регіональну конвенцію про пан'євро-середземноморські преференційні правила походження, яка почала застосовуватися з 01 січня 2019 р. між Україною та Європейським Союзом у двосторонній торгівлі. «Учасницями Конвенції є 25 сторін, а саме: ЄС, країни ЄАВТ (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія), Албанія, Алжир, Боснія і Герцеговина, Грузія, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Косово, Македонія, Марокко, Молдова, Палестина, Сербія, Сирія, Туніс, Туреччина, Україна, Фарерські острови та Чорногорія. Україна наразі уклала угоди про вільну торгівлю з ЄС, ЄАВТ, Грузією, Македонією, Молдовою і Чорногорією, які є учасниками Регіональної конвенції. Готується до підписання Угода про вільну торгівлю між Україною та Ізраїлем. Продовжуються переговори щодо укладення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Туреччиною. <...> На практиці застосування положень Конвенції Пан-Євро-Мед означає, що український виробник зможе закуповувати сировину або комплектуючі в одній зі сторін-учасниць Конвенції, а готову продукцію експортувати до іншої учасниці Конвенції без сплати мита або за заниженою ставкою мита. Це сприятиме відкриттю нових виробничих потужностей, більшому використанню виробничого потенціалу, залученню до регіональних і міжнародних ланцюгів створення доданої вартості» [11].

Органи центральної виконавчої влади інформують і про збільшення показників щодо аграрного експорту. «Вітчизняний аграрний і харчовий експорт за цей період збільшився на \$621,4 млн порівняно з аналогічним періодом 2017 р. та становив \$17,02 млрд. <...> Основу агрохарчового експорту в 2018 р. склали зернові культури, з часткою 38,1%, олії – 23,4% та насіння олійних культур – 10,5%. Окрім того, українські виробники активно експортували м'ясо та субпродукти домашньої птиці на суму \$471,9 млн, цукор – \$196,6 млн, шоколад та інші продукти з вмістом какао – \$158,4 млн, хлібобулочні, кондитерські вироби – \$140,8 млн, олія соєва – \$139,5 млн та ін. <...> Експорт продукції рослинництва за цей період зріс на \$489,1 млн і становив \$15,7 млрд. Вартість експорту української продукції тваринництва також зросла майже на \$132,3 млн до \$1,3 млрд. Регіональна структура аграрного та харчового експорту залишилася стабільною: найбільшим ринком для нас були країни Азії, куди було експортовано вітчизняної продукції на \$7,3 млрд за 11 місяців поточного року. Друге місце займають країни Європейського Союзу – \$5,6 млрд. Третє місце – за країнами Африки з результатом експорту \$2,2 млрд» [12].

Натомість в Україні наприкінці 2018 р. та на початку 2019 р. визначається ряд позицій, які завдають ускладнень, збільшення вимог, а деякі визначаються ніби позитивним кроком. Тож «від скасування експортного ПДВ на олійні експортерів з агробізнесу очікують щорічні збитки: якщо взяти суму у 440 млрд грн реалізації зернових, олійних культур та олій за 2018 р., помножити її на 20% (ставка ПДВ), а потім на 70–80%, то отримаємо суму втрат навіть у 51–59 млрд грн» [13]. Надалі: «Державна фіскальна служба запропонувала звільнити від сплати ПДВ операції з постачання на митній території України та вивезення в митному режимі експорту зернових культур, насіння олійних та олій. За попередніми розрахунками, у разі реалізації цього рішення втрати аграрного сектору становитимуть близько 50 млрд грн. Натомість ДФС пропонує частково компенсувати завдані збитки за рахунок державної підтримки, що, як свідчить досвід попередніх років, працюватиме лише на папері, тоді як сільгоспвиробники цих грошей не побачать. Справа в тому, що наразі сільгоспвиробники закладають у ціну товару сплачений ПДВ у розмірі 20%. У разі скасування оподаткування

аграрії також звільнитимуться від бюджетного відшкодування суми сплаченого податку. Це, в свою чергу, призведе до фінансових втрат аграріїв і збільшення собівартості виробленої продукції. Як наслідок, сільгоспвиробникам буде не вигідно експортувати зернові й олійні, оскільки ціни на світовому ринку залишатимуться незмінними. А зростання пропозиції всередині країни призведе до зниження закупівельних цін на ці культури на внутрішньому ринку. Фіскальна служба визнає, що відповідний крок призведе до втрат виробників зернових та олійних, а тому пропонує задля часткової компенсації збитків запровадити державну підтримку. Однак 2018 р. довів неефективність діючих механізмів розподілу дотацій для АПК. Так, згідно з даними Єдиного веб-порталу використання публічних коштів, станом на 27 грудня 2018 р. передбачені програми були виконані лише на 31% – з формально виділених аграріям 6,354 млрд грн сільгоспвиробники отримали лише 1,951 млрд грн» [14].

Зазнало змін і питання щодо екологічного податку у 2019 р.: «08 листопада 2018 р. Верховна Рада України прийняла за основу законопроект № 9260 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів». Цей законопроект входить у т. зв. бюджетний пакет. <...> Закон, зокрема, передбачає: з метою стимулювання підприємств-забруднювачів до зменшення забруднення навколишнього природного середовища, а також наближення до ставок за викиди парникових газів у країнах ЄС підвищити з 01 січня 2019 р. ставку екологічного податку за викиди двоокису вуглецю (CO₂) стаціонарними джерелами з 0,41 грн/т до 10 грн/т. У розвинутих країнах світу введення екологічного податку зумовлене потребою часткової компенсації негативного впливу на довкілля небезпечних факторів, що виникають у процесі діяльності суб'єктів господарювання. У зв'язку з тим, що такий вплив є об'єктивно неминучим, передбачено економічне стимулювання суб'єктів господарювання до скорочення забруднення навколишнього середовища. Упровадження в 1992 р. збору за забруднення в Україні обґрунтовувалося необхідністю акумулювати кошти для заміщення використаних природних ресурсів. Але відрахування до спеціальних фондів охорони довкілля почали здійснювати лише з 2006 р.» [15]. У цьому разі виникає питання, чим займалися контролюючі органи, представники застосування механізму відповідальності та безпосередньо законодавець, який запропонував норму за відсутності механізму її реалізації. Те, що в межах цього дослідження йдеться про екологічний податок, можливо пояснити тим, що викиди впливають як на природу загалом, так і на її складники, які використовуються для здійснення органічного господарювання та становлять потенційну перепону на шляху до його здійснення. Передбачається вплив на життя та здоров'я людини, а згідно з європейськими вимогами – на здоров'я представників рослинного та тваринного світу. Відповідно до Податкового кодексу України «платниками екологічного податку є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи й організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються, зокрема, викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення – п. 1 ст. 240. П. 7 ст. 240 ПКУ встановлено, що не є платниками податку за викиди двоокису вуглецю суб'єкти, зазначені у п. 1 ст. 240 ПКУ, якими здійснюються такі викиди в обсязі не більше 500 т за рік. Якщо

річний обсяг викидів двоокису вуглецю перевищує 500 т за рік, суб'єкти зобов'язані зареєструватися платниками податку у податковому (звітному) періоді, в якому відбулося таке перевищення. Такі платники зобов'язані скласти та подати податкову звітність, нарахувати та сплатити податок за податковий (звітний) період, у якому відбулося таке перевищення» [16]. Таким чином, всі суб'єкти господарювання мають сплачувати екологічний податок, однак і саме розуміння екологічного податку, і таке визначення не мають чіткого застосування.

Зроблений акцент на суб'єктах здійснення органічного господарювання визначає потребу враховувати і зміни у порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань. Відповідно до Наказу Міністерства юстиції України від 29 грудня 2018 р. № 4146/5 «Про затвердження Змін до деяких наказів Міністерства юстиції України» внесено зміни, зокрема, до Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, затвердженому наказом Міністерства юстиції України від 09 лютого 2016 р. № 359/5, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 09 лютого 2016 р. № 200/28330, уточнено особливості проведення державної реєстрації за заявами в електронній формі [17]. Таке втілення передбачає спрощення реєстрації, адже не потрібно йти до реєстратора і стояти в чергах, все це можливо зробити вдома через електронний ресурс, з урахуванням того, що заява та документи для державної реєстрації в електронній формі мають відповідати вимогам, встановленим Законами України від 22 травня 2003 р. № 851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг» зі змінами та доповненнями [18] та від 05 жовтня 2017 р. № 2155-VIII «Про електронні довірчі послуги» [17; 19]. З 01 січня 2019 р. для юридичних осіб скасований нічний тариф на поставку електроенергії [20]. Вве-

дено в дію нову інструкцію щодо технічної інвентаризації нерухомості [21] та ряд інших позицій.

У зв'язку зі створенням в Україні об'єднаних територіальних громад, передання у їхнє відання земель сільськогосподарського призначення відбулися і зміни щодо бюджету, до якого сплачуються податки. Так, «у 2019 р. фізична особа-орендодавець за отримання доходу від здавання в оренду земельної ділянки сільськогосподарського призначення, земельної частки (паю), майнового паю іншій фізичній особі-орендарю, яка не є податковим агентом (самозайнятою особою), має сплатити податок на доходи фізичних осіб до відповідного бюджету за місцезнаходженням таких ділянок. Відповідні зміни передбачені Бюджетним кодексом України, який набирає чинності з 01 січня 2019 р.» [22].

Висновки. Дослідивши визначений напрям, можемо говорити про його складність та об'ємний характер, який ще підлягає подальшому вивченню. Але першочерговими на шляху визначення правових норм, які повинні врегульовувати використання природних ресурсів в органічному господарюванні з позиції економічної обґрунтованості, мають стати: вивчення попиту світового ринку; закріплення сегментів за відповідними країнами за виробництвом того чи іншого виду сировини та продукції з використаннями певного виду природних ресурсів; нормативно-правові акти з приводу безпосереднього виробництва органічної продукції, здійснення міжнародної торгівлі з урахуванням транспортування, переміщення через кордон, збереження, проходження відповідності, реалізації та подальшої утилізації; валютно-тарифні вимоги; нормативно-правове визначення щодо безпосереднього процесу органічного виробництва, тобто правові вимоги до обладнання, приміщення, транспортних засобів, кормів, режиму харчування, зон перебування тощо. Отже, процес уніфікації правових норм за таким напрямом ще має отримати подальше нормативно-правове закріплення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пшениця дорожчає через активізацію попиту. URL: https://www.growhow.in.ua/psHENytsia-dorozhchaie-cherез-aktyvizatsiiu-popytu/?fbclid=IwAR26W_0yHysjT-ZF0uEf-UJGbxvJk82kE86ax3G7710j3wBEcbHFPcw8wE.
2. Україна увійшла до п'ятірки найбільших експортерів агропродукції до ЄС. URL: https://agronews.ua/node/111583?fbclid=IwAR3kh57MQJTW_sIrIMl34Z-Na3MГrpuхLy94yNskUqo6IMN_U70R8yICapNM.
3. Індія не пускає українські яблука на свої ринки. URL: <https://agronews.ua/node/111534?fbclid=IwAR2L-kcOETDYMGiVJUGEplqUCdVg0AcTwZycIca6X4rOfysfcxY7j3ZDAZI>.
4. Експорт продуктів переробки сої росте. URL: https://www.growhow.in.ua/eksport-produktiv-pererobky-soi-roste/?fbclid=IwAR3yBwQXvfmV2JYyzJDBuC1W0n_UnmJxu5PA58JuwN9SNOhevJG0S2f8Ev0.
5. Українським виробникам стане вигідно експортувати бутильовану соняшникову олію. URL: https://agronews.ua/node/112072?fbclid=IwAR0oi9zF_u0Gkfvf6Rnbz0jZt6FMXXAoUvKEOsiQe0B6tHU1XTMT0NTCgic.
6. Експерт назвала найпопулярніші сорти органічних яблук в ЄС. URL: <https://agronews.ua/node/111889?fbclid=IwAR0RMmCSLL5RiiylV0piA48vkfssPi1wd3qHzrKA4NefW5MBDLv4OzBiy04>.
7. Україна за минулий рік імпортувала майже 14 тисяч тонн сирів. URL: https://agronews.ua/node/111839?fbclid=IwAR0toU1NzN4NA0H0A6uJ_pSik7Z51Tjy-wMjZ1nGHbXCatvx-Vc0nFy_Nvg.
8. Україна імпортувала рекордний обсяг огірків за останні 5 років. URL: <https://agronews.ua/node/111961?fbclid=IwAR2AXT85MJUiyh1zWcdECxk8AVtgDGNnJic6Bi9QlqKClpMwKR17hWQ5ggy>.
9. У 2018 Україна побила власний рекорд імпорту пальмової олії. URL: <https://agronews.ua/node/111688?fbclid=IwAR114j-A4IVto-u7beofDj-DVhc9f-Hkgaj0ZImL5BZtNMA02lgoRqmOUzo>.
10. На Черкащині варять всевітнєвідомі марки сирів. URL: <https://agronews.ua/node/110560?fbclid=IwAR2SLmQW9HOjQa6YaDiD5FCrifuBqDEPLf6Zfeh2At-ws8PznIYP7wcHnU>.
11. Україна почала застосування конвенції Пан-Євро-Мед. URL: https://agronews.ua/node/110357?fbclid=IwAR0v_izngG1u3-NQFJM95sF3Aodu6_Ralti3eE4qLLloKlrreETCVENBPAU.
12. Український аграрний експорт перевищив \$ 17 млрд. URL: https://agronews.ua/node/110300?fbclid=IwAR0mi0hUZaSxO-yjpFS_6FwdzVfjHaf161toSA-kwqhJA_SRkMS-ffRqU.
13. Скасування експортного ПДВ на олійні завдасть агробізнесу України чималі збитки. URL: https://agronews.ua/node/111803?fbclid=IwAR3ZkjAvK1i154c-4pz9MwSjmQPDECJCLN9vAUHu7uHP5UsQMvrylx_XDg.
14. ДФС ініціює звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання зернових та олійних. URL: https://www.growhow.in.ua/dfs-initsiiuie-zvil-nennia-vid-opodatkuвання-pdv-operatsiy-z-postachannia-zernovykh-ta-oliyniykh/?fbclid=IwAR2YgSBXilpLZYW6_MLjU_HNhhYbreq_u29Wnp0VcYYN10kv9mf1v1AGpeA.
15. Екологічний податок-2019 в Україні: «гарячі» зміни як крок до європейської моделі розвитку чи елемент посилення тиску на бізнес? URL: <http://ecolog-ua.com/news/ekologichnyu-podatok-2019-v-ukrayini-garyachi-zminy-yak-krok-do-yevropeyskoji-modeli-rozvytku?fbclid=IwAR2KvWRghqJcUgUkBe54Erbv22V5KPs5M3lmaULR4w1YsV7tE0LsJP12a6fk>.
16. Коли треба реєструватися платником екологічного податку. URL: http://ecolog-ua.com/news/koly-treba-reyestruvatysya-platnykom-ekologichnogo-podatku?fbclid=IwAR2DQJs-WgOfBsUBbNSwsVpjWj6QqEN1GpdyVsqnupm_BeBHGTISThZnh9u8.
17. Змінено Порядок державної реєстрації юридичних осіб, ФОП та громадських формувань. URL: <https://porady.org.ua/zmineno-poryadok-derzhavnoi-reestracii-yuridichnikh-osib-fop-ta-gromadskikh-formuvan?fbclid=IwAR3zOaphK0iBDSdvrs0tr89twkyKwMd636lilmsJTDHCQIKYwBj9-iltqo>.

18. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.

19. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

20. Ночной тариф на електроенергію для юрилиц отменили. URL: https://ukranews.com/news/607603-nochnoi-tarif-na-elektroenergiyu-dlya-yurilic-otmenili?fbclid=IwAR0jdeQRH7AohCQSen3QiUk3UeZlf6jn_HUVDnf3UqLpsUYHElneFqKprpU.

21. Власники паїв-орендодавці сплачуватимуть ПДФО до бюджету за місцезнаходженням об'єкта оренди. URL: https://agronews.ua/node/112156?fbclid=IwAR3UW869-e43ljj5Xp19M7NeRrIL2QpGX0QVHWy99IO-Gh_WWn8mKxqeYEw.

22. Діє нова інструкція технічної інвентаризації нерухомості. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/news/183380_d-nova-nstruktsya-tekhchno-nventarizats-nerukhomosti?fbclid=IwAR37SM8l-Ho-CAI-k7Q9YmE8lG3o1c2JjZd9Xw_STykuusu18k6m7OyJnC4.